

Przedmowa

Opracowanie poświęcone jest zakończeniu postępowania rozpoznawczego. Wychodząc z prostego założenia co do pojęcia „postępowania” jako czegoś, co musi składać się z poszczególnych elementów następujących po sobie w czasie, to nieuniknione jest dojście do stwierdzenia o konieczności występowania także elementu końącego taki proces. Różne może być ujęcie tego momentu, a także z różnych punktów widzenia określone. W opracowaniu tym spojrzenie takie nastąpi od strony normatywnej, przy wykorzystaniu instytucji normy prawnej. A ściślej zaś przy wykorzystaniu pojęcia wprowadzonego w nauce prawoznawstwa jako normy kompetencyjnej. Przy jej rozwinętych ujęciu z wykorzystaniem wcześniejszych poglądów przedstawionych w literaturze przedmiotu. Takie założenie wymagało zaprezentowania w pierwszej kolejności znaczenia normy kompetencyjnej. Dla osiągnięcia tego celu potrzebne było z kolei omówienie odrębnie poszczególnych elementów takiej normy, tj. czynności konwencjonalnej i normy prawnej w jej szerszym ujęciu, mimo iż w ramach podstawowej instytucji normy kompetencyjnej chodzi o normę prawną w znaczeniu materialnym¹ – normę zakazującą lub nakazującą odpowiednie zachowanie.

Czynność konwencjonalna wymagała zaś omówienia terminu „kompetencja”, przy uwzględnieniu odmienności zaznaczonych w nauce. Zwłaszcza że różnice te są na tyle istotne, by mówić o kompetencji w ramach normy kompetencyjnej oraz w zakresie reguły kompetencyjnej. W pierwszym rozumieniu jako ściśle związane z normą – jej elementem składowym – a w drugim jako związku funkcjonalnego. W zakresie możliwych do zrealizowania czynności konwencjonalnych – na gruncie postępowania cywilnego – najważniejsze będą przy tym czynności decyzyjne sądu. Zakres tych czynności jest ściśle wyznaczony przepisami Kodeksu postępowania cywilnego. Dla potrzeb opracowania uzasadnione stało się wprowadzenie do niego uwag odnoszących się do decyzji wiążących się z zakończeniem postępowania. Takimi decyzjami są wyroki, postanowienia o odrzuceniu pozwu i umorzeniu postępowania (opracowanie dotyczy zakończenia toczącego się postępowania w rozumieniu niewystępowania braków formalnych pozwu czy wniosku albo postępowania związanego z usuwaniem ewentualnych braków). W ten sposób wyłączano rozważania co do decyzji przewodniczącego o zwrocie pozwu czy wniosku. A zarazem ograniczono je do postępowania przed sądem pierwszej instancji.

¹ Należy przy tym wyjaśnić, że oznaczanie „norma materialna” jest terminem wprowadzonym dla odróżnienia od wyrażenia „norma kompetencyjna”. Norma „materialna” jest w tym wypadku wprowadzona oczywiście z treści przepisów procesowych – Kodeksu postępowania cywilnego.

W wymienionych tutaj decyzjach sądu nieodzowna stała się analiza ich treści jako wypowiedzi. Pociągnęło to za sobą przejście na poziom lingwistyczny. Obszerność tej tematyki wymusza jednak ograniczenie takiego omówienia do podstawowych założeń i zaznaczenia wątpliwości, problemów, trudności, jakie pojawiają się na tym polu. Tym niemniej potrzebne było wprowadzenie terminów takich jak „znak”, „wyraz”, „wyrażenie”, „predykat”, „zdanie” (oznajmujące, oceniające, normatywne). Pozostała nierozwiązana tematyka budząca znaczne komplikacje językowe jak wyrażenia wieloznaczne czy nieostre. Można by co prawda podjąć próbę ich obejścia poprzez wprowadzenie do rozważań języka formalnego bądź określonych założeń w ramach semantyki języka, w którym są one wyrażone. Jednak w przypadku przepisów prawnych, gdzie terminy wieloznaczne i tak powinny zostać dookreślone w instytucji normy prawnej – a przez to wyeliminowane – pozostają problemem tylko terminy nieostre. Działania odnoszące się do wprowadzenia odrębnej logiki związanej z przepisami prawa, logiki deontycznej, pozostały jednak na poziomie niepełnych opracowań. Terminy nieostre są przy tym w znacznej części celowym działaniem ustawodawcy dla zapewnienia elastyczności regulacji prawnych. W takim wypadku jeszcze większą doniosłość uzyskuje natomiast waga kontekstu wypowiedzi dla właściwego określenia jej znaczenia, skoro nie tyle sam termin i jego znaczenie językowe będzie istotne, ale znaczenie takie odniesione właśnie do kontekstu wypowiedzi. Nie będzie zarazem wymagało rozstrzygnięcia zagadnienie wypowiedzi formułowanych w języku etnicznym, a związanych z problematyką logiczności zdań zawierających normy prawne. Nie odnoszą się one do obiektywnej rzeczywistości, co pozwala na pozostawienie jako ubocznej kwestii wyrażenia o nich sądu w zakresie pojęcia prawdy i fałszu (w odróżnieniu od zdania wypowiadającego się w przedmiocie obowiązującej normy prawnej).

Oczywiście przyjęcie twierdzenia o zakończeniu postępowania z chwilą wydania przez sąd decyzji zawierającej określonej treści wypowiedź – przez co aktualizować się będzie oznaczona powinność zachowania się stron – może wydawać się banalnym rozwiązaniem. Ale ujęcie procesu cywilnego i momentu jego zakończenia w ramach instytucji normy kompetencyjnej, z zawartym w niej elementem zachowania, pozwoli na inne spojrzenie na sytuację zakończenia postępowania rozpoznawczego, co uwidoczni się zwłaszcza tam, gdzie pojawia się zagadnienie zbędności dalszego jego prowadzenia. W przypadku postawienia pytania o konieczność wydawania wówczas decyzji bądź też odnośnie do ciągle aktualnego zagadnienia problematyki postanowień kończących postępowanie w sprawie. Postanowienia te – w nawiazaniu zwłaszcza do treści art. 394 § 1 pkt 11 KPC² – prowadzą bowiem do przyjęcia tzw. niekończącego się

² W chwili obecnej trwają prace legislacyjne w zakresie zmiany przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w związku z rządowym projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw – Druk sejmowy Nr 3137 (www.sejm.gov.pl): dalej jako projekt ZmKPC. W opracowaniu zostanie zwrócona uwaga na treść projektowanych zmian wraz z oceną przewidywanych nowych uregulowań dokonaną w ostatnim rozdziale.

procesu, gdy strona wnosi zażalenie na kolejne postanowienie o odrzuceniu zażalenia³. Jeśli jest wystarczająco wytrwała, to czynności sądu nie będą mieć końca.

³ W projekcie ZmKPC ulega istotnej zmianie uregulowanie co do postępowania zażalenio-
wego, w tym poprzez wprowadzenie zażalenia do innego składu sądu pierwszej instancji na po-
stanowienie o odrzuceniu zażalenia (art. 394^{1a}) oraz co do możliwości pozostawienia zażalenia
w aktach sprawy bez żadnych dalszych czynności wniesionego jedynie dla zwłoki (art. 394³).